

ЕД҃АР ЕЛЛЕН ПО.

ЧОРНИЙ КІТ.

Переклад з англійського.

(Передрук заборонення.)

ЦІНА 10 ЦЕНТІВ.

ЕДІАР ЕЛЛЕН ПО.

ЧОРНИЙ КІТ.

Переклад з англійського.

(ПЕРЕДРУК ЗАБОРОНЕНИЙ.)

1917

З друкарні „Свобода“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ЧОРНИЙ КІТ.

(Переклад з англійського).

(Передрук заборонений).

—0—

Оповіданє, яке отсе зачинаю писати, є найдивнїйше, а рівночасно найзвичайнїйше. Не надїю ся, анї не прошу нікого, щоби в се вірив. Булоб се божевілем з моєї сторони мати таку надїю в случаю, де я не можу вірити свїдоцтву моїх змислів. А однак не є я божевільний, анї не є се сном. Але завтра я умру, тому ще сьогодні хочу скинути ярмо, що давить мою душу. Перш усього хочу представити перед свїтом ясно, звязло і без нїяких пояснень лише ряд моїх домашних подій. Їх наслідки принесли мені безмежний жах, душевні муки, а вкінци мою загладу. Мимо сього я не буду пробувати шукати на них. вияснень. Для мене вони представляють лише жах — для многих вони видавати-муть ся не так страшні, як дивачні. Можливо, що знайдесть ся колись якийсь мислитель, котрому пощастить ся повернути на природний шлях все те, що мені тепер видаєть ся сонним маревом. Можливо, що колись якийсь розважнїйший і більш льогічний ум, а що більше не так вразливий як мій, в оповіданю, яке я наводжу зі страхом, — не знайде нічого більше понад звичайнісенький ряд зовсім природних причин і наслідків.

Вже від самої колиски я був зв'язаний із своєї податливості і лагідної вдачі. Мої ніжні почування були не раз предметом кпин моїх ровесників. Я дуже любив з'являтися і за дозволом моїх родичів я мав чимале число різнородних любимців. З ними я переводив більшу частину мого часу, а ті хвили, коли я кормив їх і любувався ними, є найщасливішими в моїм житті. Се моє прив'язання до з'являється зростало з літами і коли я дійшов до мужеського віку, вони були головним джерелом моєї втіхи і радощів. Тим, котрі мали не раз вірного і мудрого пса, не потребую пояснювати того дивного почуття та прив'язання, яке є причиною внутрішнього вдоволення. Є щось в самовідреченню і любові з'являється, що за серце хапає того, хто не раз мав нагоду випробувати несталу приязнь і поверховну вірність людин.

Я оженився замолоду і був дуже щасливий, бо моя дружина не різнилася своєю вдачею від мене. Як лише побачила моє замилювання в домашніх з'являється, вона не пропустила нагоди, щоб не купити мені якийсь приємне створіння. Були в нас пташки, золоті рибки, кролики, гарний песик, маленька малпа і кіт.

Сей останній був гарним і незвичайно великим з'являється, цілком чорний і на диво мудрий. Задля його второпності моя жінка, котра вірила ще в різні пересуди, натякала часто на давнє народне повір'я, що в чорних котах вселяються чарівниці. Не згадую я цього тому, начеб моя жінка в се вірила — але тому, що се случайно прийшло мені на думку.

Плюто — таке було ім'я кота — був моїм любимцем і товаришем в забаві. Я сам його кормив і він ходив вслід за мною по цілій мешканню. З превеликим трудом я здержував його, щоб не слідував за мною, коли я ішов в місто.

Ся наша приязнь тривала кілька літ, серед яких мій характер і вдача змінилися на гірше до непізнання (мені встидно признати ся) — через нахил до пиянства. З кожним днем ставав я щораз більше понурій, дразливий і безоглядний супроти почувань других. Навіть до жінки я звертав ся з лайкою, а нераз і побивав її. Очевидно, що і мої любимці відчували болючо зміну мого успособлення. Тепер я не то, що не піклував ся ними, але часто знушав ся над ними. Для Плюта мав я стільки згляду, що ніколи не бив його, коли мігтим безмилосерно побивав кріликів, малпу а навіть пса, як котре случайно було мені в дорозі. А недуга моя зростала, — бо чи є недуга страшнійша від нахилу до пиянства? Вкінці і Плюто, який вже постарів ся і став ся дивним, навіть і він відчував на собі наслідки моєї химерної вдачі.

Коли одної ночі вернув я запитий із одної з моїх улюблених коршем домів, здавало ся мені, що кіт утікає від мене. Я зловив його, а він з боязни перед побитем укусив мене в руку. Мене огорнула чортівська лють. Я не міг довше над собою запанувати. Здавало ся, що питома моя душа покинула моє тіло, а натомісць якась страшна чортівська злоба, підсичена горівкою, лютувала в кождім моім нерві. Я виняв з кишені моєї камізельки ніж, отворив його, вхопив бідне звір'я за горло і розважно виколов йому одно око! Ще тепер, коли описую сю прокляту жорстокість, паленію, горю, дрожу...

Коли рано я прочунав ся і витверезив ся, я завважав, що мій злочин викликав в мене почуванє на-пів страху, на-пів докорів совісти. Однак се почуванє скоро перейшло і не лишило по собі в душі найменшого сліду. Я знов кинув ся у вир пиятики і втопив в алькоголю навіть і спомин мого осоружного злочину.

Тимчасом кіт вертав до здоровля. В дійсности яма

по виколенім оці представляла собою страшний вид, однак кіт, як здавалось, не тернів довше болю. Він походжував по хаті як давнійше, але — як можна догадатися — втікав від мене з невисказаним перестрахом. Мені ще лишилося стільки колишньої сердечности, що я болючо відчув ту очевидну неохоту звіряти, яке колись так мене любило. Та з часом на місце сього почування прийшло роздратованє. Опісля заволоділа мною, начеб на мою згубу, **з а к а м е н і л і с т ь**. Фільософія не займається тим об'явом душі. Однак я не менше вірю в істнованє душі, як в те, що закаменілість є одною з примітивних прикмет, які розбурхують людське серце, та що вона належить до невидимих первісних чинників, які кермують характером **ч о л о в і к а**. Кому не лучилося зловити самого себе на підлім або глупім вчинку, поповнюванім якраз тому, що сього не повинно ся робити? Чи не підлягаємо ми неустанному закаменілому змаганю ломити **з а к о н** лиш тому, що заказанє нас дратує? Отся власне закаменілість, як я вніше згадав, закрала ся в моє серце. Сей незрозумілий нахил душі, змагаючий до само-роздразнення — до зашодіяня лиха своїй власній природі — до поповнення злочину задля самого злочину — все мене заохочував до дальшої кривди звіряти, щоб його зовсім знищити. Одного дня я зовсім спокійно закинув йому мотуз на шию і повісив його на галузи; — я повісив його серед рясних сліз і серед гірких докорів совісти; — я повісив його, бо я знав, що він любив мене і не дав мені причини до знущання; — я повісив його, бо я знав, що тим страшним вчинком я поповнив гріх — смертельний гріх, який мою безсмертну душу зогидив до тої степени, що — коли се можливе — відтрутив її на віки від безконечного милосердя Наймилосерднішого і Найстрашнішого Бога.

В ночі тогосамого дня, коли я поповнив сей огидний

злочин, збудила мене зі сну пожежна тривога. Вже навіть занавіси мого ліжка почали горіти. Ціле мешкане стояло в огни. З тяжким трудом вдалося моїй жінці, слугі і мені вирвати ся з обіймів полум'я. Пожежа знищив все до тла. Все моє майно пішло з димом і мене огорнула розпука.

Не хочу уходити за такого слабкого, щоб дошукувати ся зв'язи між моїм нещастем і доконаним злочином. Але тому, що подаю тут ланцюх фактів, не хочу з нього пропустити ані одного невикінченого кільця. Слідуючого дня зараз по пожежі я пішов оглянути руїну моєї хати. Всі стіни крім одної завалились. Та стіна, що стояла, не була дуже груба. Вона перегороджувала менше-більше середину дому, а до неї притикало моє ліжко головами. Дивним дивом огонь пощадив її. Я приписував се обставині, що її недавно поставлено.

Напроти цієї стіни зібралась товпа людей, які дуже нильно гляділи в одно місце на стіні. Слова: „дивне!“ „надзвичайне!“ і подібні вискази розбудили мою цікавість. Я наблизився і побачив на білій стіні, наче на плоскорізьбі вириту постать великана-кота. Риси були віддані незвичайно точно, а на шиї звіряти був завішений мотузок.

На перший вид цього страховища — бо за ніщо інше я не міг цього уважати — я остовнів і перелякався. Однак по кількох хвилях прийшов мені на поміч розсудок. Я пригадав собі, що я повісив кота в городі притикаючим до мешкання. Коли вибух пожежі, люди натовпилися в городі. Хтось мусів відчепити звірятко і кинути до моєї кімнати, щоби мене збудити. Коли стіни валились, певно притиснули жертву моєї жорстокости до свіжо-представленої стіни; через сполуку вапна з огнем і луговою солю з трупа відбитка вийшла незвичайно вірною.

Хоч я числю на свій розсудок, то однак я не міг успо-

коїти своєї совісти, а моя уява дійшла до найбільшого напруження. Цілими місяцями я не міг позбутися привидів кота. Підчас сього в мою душу вступило якесь нове почування, яке було подібне до жалю. Я став відчувати втрату звіряти і вештався по найскритіших закутинах. Я навідувався дуже часто до коршеш, оглядаючи за другим любимцем-котом, або иншим подібним сотворінням, яке могло би зайняти його місце.

Одної ночі я сидів запитий в одній обску́рній коршмі. Нагло мій зір упав на якийсь чорний предмет, що лежав на одній з величезних бочок горівки, чи руму, що були одинокою окрасою сього дому. Через кілька хвиль я глядів безперестанно на бочку. Найбільше зачудувало мене те, що я не спостеріг скорше лежачого на ній предмету. Я наблизився до бочки і діткнувся сього предмету рукою. Був се чорний кіт — незвичайно великий — тоїсамої величини, що Плюто і навіть дуже до нього подібний з виїмком одної прикмети. Плюто не мав на цілім тілі ані одного білого волоска. Сей кіт мав велику, хоч невиразну, білу латку, що покривала ціле підгрудє.

Я його діткнувся, він встав і почав на голос муркотати, отираючись о мою руку, немовби радий, що я звернув на нього свою увагу. Се було звірятко, якого я шукав. Я зараз заявив господареві, що хочу його купити. Однак господар відповів, що кіт не його, що він про кота нічого не знає і ніколи передтим його не бачив.

Я дальше гласкав кота і коли я вже збирався іти додому, кіт заховувався так, начеб мав охоту пійти за мною. Я кликав його за собою, а по дорозі схилявся до нього і гладив його. Коли ми прийшли до дому, кіт скоро освоївся і сейчас став любимцем моєї жінки.

Натомісць я з часом почув неприхильність до сього сотворіння. Сього я й не сподівався. Сам не знаю, як і

чому привязане кота до мене мені не подобало ся. З часом моя неприхильність і неохота змінили ся в заїлу ненависть. Я оминав кота. Лиш якесь почуте встиду і спомин на мій давний осоружний вчинок здержували мене від сього, щоби кота не бити. Через кілька тижнів я його ані разу не вдарив, ані не знущав ся над ним. Та поступенно я почав глядіти на нього з невисказаною ненавистю і мовчки утікати від нього, наче від пошести. Моя ненависть до звіряти без сумніву була наслідком того, що зараз на другий день, як я привів його до дому, я спостеріг, що кіт мав лиш одно око, як і Плюто. Між тим зі зростом моєї ненависти до кота моя жінка любила його щораз більше.

Мимо моєї безграничної ненависти кіт оказував велике привязане до мене. Читач не зможе собі уявити, з якою витривалостю він ходив крок в крок за мною. Де-б я не сів, він ліз мені під ноги, або скакав на коліна і засипував мене своїми пестощами. Як я вставав, щоб відійти, він ліз мені під ноги так, що нераз я мало не впав. Він чіпляв ся своїми довгими пазурами мого убрання і в сей спосіб драпав ся мені аж до грудий. В таких хвилях хотіло ся мені убити його одним ударом, однак від сього здержувала мене згадка про мій давнійший злочин, а головню — признаю ся — дійсний жах перед котом.

Сей жах не був викликаний перед обавою, що кіт може мене поранити, а всеж таки не можу пояснити його в инший спосіб. Мені соромно признати ся — так, навіть тепер, коли сиджу в тюрмі, мені соромно признати ся — що мій страх і гроза перед котом степенували ся через привиди, які лише можна собі уявити. Моя жінка нераз звертала мені увагу на сю білу латку, про яку я вже згадував, в якій лежала одинока різниця між отсим котом а. убитим мною Плютом. Бо ся латка, хоч покривала

майже ціле погрудє кота, зразу була видна лише в зарисах. Але поволи і майже незамітно, — мій розум довго намучив ся, щоб се відкинути як привид — латка виступала щораз замітнійше. Вона представляла предмет, — страх мене збирає назвати се — що був причиною моєї відрази і безмежного жаху. Я хотів увільнити ся від сеї потвори, але не міг. Ся латка — вже вкінці скажу — представляла страшний, осоружний предмет. Се була ш и б е н и ц я... О страшне і сумне почутє жаху і злочину, і душевної муки і смерти!

Тепер я став дійсно дуже нещасливий; моє нещастє переходило границі людського горя. І нерозумне звір'я (одно з його роду я з погордою убив) спричинило тільки горя і муки мені — чоловікови, сотвореному на образ і подобу Великого Бога! Ох! Я вже більше ніколи не зазнав благодатного спокою ні в день, ні в ночі! Бо в день звір'я не відходило від мене на момент. В почи я зривав ся в невисказаній трівозі зі страшних снів, щоб лише відчути на своїм обличчю віддих того страшного сотворіння, того нічного страховища, якого не можна скинути з себе ніякою силою; зривав ся, щоб лише почути на своїх грудях страшний тягар.

Під тягаром тих мук зникли в мені останки добрих прикмет. Лихі, найтемнійші і найпідлії думки стали тепер невідступними товаришами моєї душі. Моя непривітна вдача змінила ся в ненависть до всього, що є на світі, до цілого людства. Моя тиха, терпелива жінка була найчастійше нещасною жертвою наглих, частих і нестримних вибухів моєї скаженої люті, якій я віддав ся цілком сліпо.

Одного дня вона пійшла зі мною до пивниці старого дому, куди ми перепровадились через нашу бідноту. Кіт ішов за мною по стрімких сходах і мало що не звалив ме-

не з ніг. Се вивело мене з рівноваги. Я схопив сокиру і вже забув про дитячу боязнь, що доси вязала мені руки. Я замахнувся на kota так влучно, що удар певно був би положив його трупом. Та моя жінка вхопила мене за руку і здержала мене від цього. Се мене довело ще більше ніж до чортівської люті. Я вирвав ся з рук моєї жінки і заточив сокиру в її череп. Вона без зойку упала нежива до долу.

По поповненім отиднім убійстві я почав холодно-кровно думати про те, де сховати трупа. Я знав, що я не зміг би усунути трупа з дому ані днем ані ночью в такий спосіб, аби цього не спостерегли сусіди. Раз думав я посічи тіло в кусники і спалити. Другий раз я хотів викопати гріб в пивниці. Опісля я думав, чи не лучше булоб кинути трупа в криницю на подвір'ю, або спакувати в пачку і вислати з дому наче який пакунок. Вкінці я впав на гадку, яка видала ся мені найліпшою зі всіх. Я постановив замурувати трупа в стіні пивниці так, як після переказів мали робити середновічні черці з тілами своїх жертв.

До переведення мого плану пивниця дуже добре надавала ся. Її стіни були недавно витинковані і при вохкій погоді ще не повисихали. Крім того одна стіна висунула ся наперед, а за нею знаходив ся комин, чи щось подібного. Я не сумнівав ся, що мені без труду пощасть ся виймати цегли в сїм місци, всадити трупа і знов замурувати як слід, щоб нічне око не доглянуло чогось підозрілого.

Я ані трохи не завів ся. При помочи залізного дручка мені легко вдало ся вибити діру в стіні. Відтак я вложив осторожно тіло трупа в середину і без труду замурував зручно стіну. З найбільшою обережністю я дістав піску і глини зробив з цього підмастку, яка нічим

не ріжнилася від давньої, і осторожно вигладив новий мур. Коли я скінчив свою роботу, почув в собі вдоволення, що все пішло так легко. На мурі не було найменшого значка, який вказував би, що сталося щось страшного. Я позмітував із землі румовище і оглядаючи своє діло з вдоволенням, промовив до себе: „Бодай тепер не пішла моя праця на марне”.

Відтак я почав шукати кота, який спричинив тільки нещастя. Я порішив убити його. Колиб він був в ту хвилину впав мені в руки, його доля булаб рішена. Однак здається хитре звіря, занепокоєне наглим вибухом мого гніву, оминало мене. Не дасться описати, або хочби уявити собі, якої розкоші зазнав я через те, що не бачив кота. Настала ніч, а кота не було. Аж тепер, за весь час, відколи він появився в моєму домі, я переспав спокійно і твердо першу ніч; я спав, хоч тягар убийства придавлював мою душу.

Минув день і другий, а чортівське сотворіння не показувалося. І я знов відіхнув свободнійше. Здається потвора утікла зі страхом з моєї хати назовні. Я вже не бачив того проклятого чорта і був безмірно щасливий. Свідомість мого злочину не дуже мене непокоїла. На кілька запитів про жінку я відповідав зовсім спокійно. Заряджено навіть слідство, але очевидно нічого не викрито. Я мав запевнений спокій раз на все.

Четвертого дня після убийства зявилося несподівано в моєму домі кілька панів з поліції і взяли мене старанно перешукувати ціле мешкання. Однак я був певний, що вони нічого не знайдуть і заховував мене зовсім спокійно. Урядники приказали мені при ревізії йти за собою. Вони перешукували кожен куток, кожен шапку. Вкінці вже третій, чи четвертий раз вони зішли до пивниці. Я навіть не здригнувся. Серце моє билося зовсім

спокійно, як у того, що не почуваєть ся до ніякої вини. Я пійшов за ними до пивниці і ходив від одного кута до другого. Заложивши руки, я походжував сюди і туди. Урядники заспокоїлись і хотіли відійти. В моїм серці шаліла така радість, що я не міг її укрити. Мене палила охота поглузувати собі з них і в сей спосіб впенити їх про мою невинність.

„Панове, — промовив я вкінці при виході з пивниці, — тішить мене дуже, що ви переконали ся про безосновність ваших підозрінь. Бажаю вам доброго здоровля і трохи більше чемности. При сїм скажу вам ще, що сей дім є сильно збудований!”

Серед шаленої охоти сказати щось зухвале я сам не тямив, що говорю.

„Мушу признати, що сей дім є добре збудований. Сі мури — чи ви вже хочете відійти, панове? Сі мури є кріпко збудовані”.

Тут з дивною радістю штуркнув я палицею, котру мав случайно в руках, сильно об мур, в те місце, де було сховане тіло моєї любої жінки.

Але най Господь змилуєть ся надімною і увільнить мене з пазурів мого вічного ворога! Ще не розійшов ся по пивниці відгомін мого стуканя, коли з нутра, мов з гробу, залунала відповідь. Був се крик, спершу придушений і перериваний, як плач дитини. Опісля перемінив ся в голосне, безпереривне заводженє, зовсім неприродне і не подібне до людського голосу. Страшне вите, в яким було чути на-пів наріканє, на-пів триумф. Неначеб чортівський регіт змішав ся зі страшним заводженєм пекольників...

Про мої думки не треба вже і говорити. Я заточував ся від одної стіни до другої. Урядники зі страху остовпіли і задержали ся на сходах без руху. Але опісля

з десять сильних рук взяло ся до муру. Мур розвалив ся, а перед очима присутних стояв труп вже сильно зіпсутий і облитий кровю. На його голові сидів проклятий кіт з широко роззявленим, червоним ротом і одним оком, що палало огнем. Се він довів мене до огидного злочину, а його зрадливий голос віддав мене в руки ката. Я замурував потвору правдоподібно разом з труном.

